

Notitie

Voor: Ministerie Economische Zaken en Klimaat

Van: Thuiswinkel.org

Datum: 1 februari 2019

Betreft: internetconsultatie mededingingsbeleid i.r.t. online platforms

Algemeen

Er zijn vele wijzen waarop de online platforms waarde toevoegen aan de economie. In de ogen van Thuiswinkel.org¹ is er ook via deze platforms op zich ruimte voor innovatie, ondernemerschap en concurrentie. Platforms brengen daarnaast de nodige – vaak disruptieve – maatschappelijke en economische effecten met zich mee. Bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsverhoudingen, fiscaliteit, de toegang tot data voor leveranciers en de mededinging die onderzoek is van deze internetconsultatie.

Online platforms zijn niet meer weg te denken uit ons economische en maatschappelijke verkeer. Er is daarom al veel gezaghebbends gezegd en geschreven over hen. In grote lijnen deelt Thuiswinkel.org de analyse in de discussienota die de basis vormt voor deze internetconsultatie. Tegelijk is het voor Thuiswinkel.org reden om bij deze consultatie voor deze inzet te kiezen: er zijn platforms en monopsonies, waarbij van de laatste voor leveranciers de meeste bedreiging uitgaat. Monopsonies hebben een *winner takes all* kenmerk met een potentieel misbruik van marktmacht als gevolg. Thuiswinkel.org vraagt zich af of het mededingingsrecht wel in staat is om toekomst- en risicogericht in te spelen op deze ontwikkelingen. Dit zou onderwerp van onderzoek van de rijksoverheid moeten zijn, liefst in een Europese context. Omdat dit onderwerp vele andere economische sectoren raakt naast de online retail verwachten we daarbij inzet van de rijksoverheid. Thuiswinkel.org helpt daar graag bij.

Monopsonies? Winner takes all!

Er zijn vele online platforms en economische sectoren waarin er voldoende ruimte is voor hen om met elkaar te concurreren. Of om te concurreren met bedrijven in dezelfde sectoren die er andere bedrijfsmodellen op na houden.

Maar daarnaast zijn er – veelal mondiaal opererende – online platforms met netwerkeffecten die leiden tot marktmacht met korte termijn voordelen voor gebruikers/klanten en nadelen voor de zakelijke leveranciers aan die platforms. Dit is een fenomeen dat wel monopsonie wordt genoemd. De leveranciers van de platforms zijn vaak ook (online) retailers. De monopsonie is op zich niet nieuw. Wel nieuw is de schaalbare IT-infrastructuur die monopsonies gebruiken om nieuwe sectoren te acquireren. Zij financieren de entree in een nieuwe markt uit bestaande andere activiteiten en zijn in staat snel marktaandeel te winnen door een prijsvoering die ver onder het bestaande prijsniveau ligt in de te acquireren markt. Het gemak waarmee dit kan en gebeurt draagt bij aan het *winner takes all* karakter.

Een van de belangrijkste voor leveranciers c.q. retailers negatieve effecten is de afhankelijkheid van leveranciers van deze monopsonies vanwege het bereik of netwerk van deze bedrijven. Van de marktmacht wordt vaak ook misbruik gemaakt. Voorbeelden daarvan zijn het eenzijdig wijzigen van voorwaarden om op het platform te kunnen handelen. Ook worden retailers geconfronteerd met het verhogen van tarieven wat

¹ Thuiswinkel.org is de belangenbehartiger voor digital commercebedrijven die online verkopen aan consumenten en zakelijke klanten. Leden van Thuiswinkel.org nemen driekwart van alle online consumentenbestedingen in Nederland voor hun rekening. Thuiswinkel.org is ook uitgever van het kwaliteitskeurmerk Thuiswinkel Waarborg, initiatiefnemer van e-Academy en het onderzoeksprogramma Shopping Tomorrow.

weer ten koste gaat van de marge van retailers die handelen op het platform. De situatie die ontstaat leidt voor de leverancier tot wat het *prisoners dilemma* wordt genoemd.

Monopsonies zijn blijvertjes

De huidige monopsonies² met een marktmachtspositie zullen betogen dat er nog voldoende ruimte is voor concurrentie, want zij begonnen ook ooit klein, bijvoorbeeld in een garage. Zij zullen stellen dat ook zij weer door nieuwe spelers kunnen worden weggespeeld.

Dit betoog gaat ons inziens niet op. Hun marktmachtspositie is duurzaam te noemen en zal in de toekomst uitbreiden vanwege de genoemde kenmerken en vooral de financiële bronnen uit andere activiteiten die zij zullen inzetten om makkelijk nieuwe domeinen betreden.

Potentieel misbruik van marktmacht en aanbeveling

Het interessante en bedreigende aan deze disruptieve beweging is het potentiële misbruik van marktmacht dat deze bedrijven gaan bewerkstelligen in sectoren waarin ze nog niet actief zijn. Voor dit potentiële misbruik van marktmacht is het de vraag of het bestaande mededingingsrecht wel voldoende handvatten biedt om het toekomstige (ex ante) machtsmisbruik te voorkomen. Vaak kan misbruik alleen worden vastgesteld zodra het plaatsvindt of heeft plaatsgevonden (ex post).

Vandaar dat we aanbevelen om het mededingingsrechtelijke instrumentarium te onderzoeken of deze nog voldoende fit zijn voor het huidige en toekomstige digitale tijdperk. De context waarin dit moet gebeuren is Europa. Belangrijke reden daarvoor zijn de wens om een gelijk speelveld voor bedrijven binnen de interne markt te garanderen en mogelijkheden die het biedt om de concurrentiepositie van Europa ten opzichte van andere economische machtsblokken te versterken.

De rol van data

Het succes van platforms en monopsonies ligt in de data die wordt gegenereerd met behulp van de activiteit van zakelijke leveranciers. Historische oplossingsrichtingen die de positie van deze leveranciers versterken zijn – naast opknippen van activiteiten – het introduceren van standaards en het vergroten van de transparantie. Vandaar dat in de vragen 7, 8 en 9 van de consultatie terecht wordt gesuggereerd dat zakelijke leveranciers beter kunnen innoveren, concurreren en kosten te verlagen door het opleggen van een verplichting tot het delen van (bepaalde) data aan dominante platforms en het creëren van vormen van dataportabiliteit en interoperabiliteit tussen platforms om overstappen te vereenvoudigen.

² In de literatuur wordt vaak verwezen naar bedrijven als Alibaba, Amazon, Apple, Facebook, Google, Tencent.